

# DENET VERGİ SİRKÜLER



Sirküler Tarihi : 30.03.2020  
Sirküler No : 2020/037

## CORONA VİRÜS SALGINININ SÖZLEŞMELERİN İFASINA ETKİSİ

İlk kez 2019 yılının son günlerinde Çin’de ortaya çıkan ve hızlı bir şekilde yayılıp 11 Mart 2020 sonrasında Türkiye’de de etkilerini her alanda hissettiren Corona Virüs Salgını toplum sağlığı açısından ciddi bir tehdit oluşturmaya devam etmektedir. Salgın toplum sağlığı yanında ekonomik hayatı da derinden etkilemiş, bir çok kişi gerek kamusal gerekse de kişisel önlemleri kapsamında ekonomik faaliyetlerini aksatmış ya da yavaşlatmıştır.

Bu Sirkülerimizde Corona Virüs Salgınının ekonomik anlamda sözleşmelerin ifasına etkisi ve mücbir sebep ve Borçlar Kanunu’nda yer alan ifa imkansızlığı halleri kapsamında değerlendirilmesi yer almaktadır.

### SÖZLEŞME KAPSAMINDA MÜCBİR SEBEP HALİ:

Sözleşme serbestisi ilkesi gereği taraflar arası ilişkilerde öncelikle sözleşmelerde yer alan hükümlere bakmak gerekir. Özellikle tacirler arasında imzalanan sözleşmeler, salgın hastalık gibi olağanüstü halleri düzenleyen mücbir sebep hükümlerine yer verebilmektedir. Salgın hastalık bazen mücbir sebepler arasında direkt sayılmakta bazen de direkt sayılmamakla beraber mücbir sebepler sayıldıktan sonra “gibi haller” şeklinde ibareler yer alabilmektedir.

### BDO Yayıncılık A.Ş.

Eski Büyükdere Cad. No.14  
Park Plaza Kat:4  
34398 Maslak/İstanbul  
Turkey

Tel: +90 212 365 62 00  
Fax: +90 212 365 62 02  
e-mail: bdo@bdo.com.tr  
[www.bdo.com.tr](http://www.bdo.com.tr)

*Garantisi ile sınırlı bir Birleşik Krallık şirketi olan BDO International Limited’in üyesi ve bir Türk anonim şirketi olan BDO Yayıncılık A.Ş., bağımsız üye kuruluşlardan oluşan BDO ağıının bir parçasını teşkil etmektedir.*

*BDO International global ağıının toplam gelirleri 2019 yılında 9,6 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. BDO, 167’den fazla ülkede bulunan 1.809 ofiste faaliyet göstermekte olup, bu ofislerde denetim ve danışmanlık hizmetleri veren ortaklar dahil dünya çapında 88.110 kişi çalışmaktadır.*

*Dikkat ve titizlikle hazırlanan bu yayın, geniş anlamda görüşleri içermekte olup, genel bir yol gösterici olarak değerlendirilmelidir. Özel durumlara ilgili olarak, mesleki görüş ve yardım almadan, bu yayına dayanarak uygulamalarda bulunulmamalıdır. Bu konuların kendi özel durumunuza ilişkin etkilerini görüşmek için BDO Yayıncılık A.Ş. ile temas kurabilirsiniz. Bu yayındaki bilgilere dayanarak belli eylemlerde bulunmak veya bulunmamak nedeniyle doğabilecek zararlar nedeniyle, BDO Yayıncılık A.Ş. ve ortakları, çalışanları ile yazarları herhangi bir yükümlülük veya sorumluluk kabul etmemektedirler.*

Günümüzde yaşanan Corona Virüs Salgının “*salgın hastalık*” kapsamında değerlendirilmesi gereği bizce nettir. Zira Dünya Sağlık Örgütü de Corona Virüs Salgını dünyada çok yaygın bir şekilde çok fazla sayıda insanı tehdit eden bulaşıcı bir hastalık olarak pandemi ilan etmiştir. Ancak her salgın hastalığın sözleşmenin ifasını engelleyen ya da sözleşmenin feshedilmesine imkan veren bir mücbir sebep olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusuna eğilmek gerekir.

Öncelikle bazı özel düzenlemelerde ve farklı hukuk düzenlerinde mücbir sebep halleri farklı şartlara tabi olabileceği için değerlendirme yapılırken ilk olarak sözleşmeye uygulanacak hukukun belirlenmesi gerekecektir.

Bizim mevzuatımızda mücbir sebep tanımlanmamıştır. Ancak Yargıtay kararlarına bakıldığında mücbir sebebin, tarafların kontrol edemeyeceği bir sebepten kaynaklanması ve sözleşmenin ifasını imkansız hale getirmesinin gerektiği ortaya çıkmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2017/11-90 E. Sayılı kararında mücbir sebebi “*sorumlu veya borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlâline mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olay*” olarak tanımlamıştır.

Dolayısıyla her olayı kendi subjektif koşullarına göre değerlendirmek gerekmektedir. Sözleşmelerde salgın hastalık mücbir sebep olarak yer alsa bile tarafların elinden gelen gayreti göstermesine rağmen salgın hastalık nedeniyle sözleşmeyi ifa edemiyor olması ve bunu da ispat edebilmesi gerekmektedir. Özellikle konu tacirler olunca Yargıtay tacirler için basiretli davranması gereğini de ayrıca gözetmektedir. Örneğin Yargıtay 23.Hukuk Dairesi, 2015/7538 E. Numaralı kararında “*tarafların tacir olmaları, olayların etkisinin sınırlı olduğunun belirlenmesi ve aralarındaki sözleşme nazara alınarak kabul görmediği*” şeklinde ifadelerle tacirler için mücbir sebep halini daha ağır şartlara bağlamıştır.

Önemli bir diğer nokta ise mücbir sebep nedeni ile yükümlülüğünü ifa edemeyecek tarafın bu durumu karşı tarafa bildirme yükümlülüğüdür. Birçok sözleşmede mücbir sebep olması durumunda yükümlülüklerini yerine getiremeyecek olan tarafın “*derhal*” ya da belirlenmiş bir süre içerisinde bu durumu karşı tarafa belirli bir şekilde bildirmesi şart koşulmaktadır. Mücbir sebepten faydalanacak olan tarafın bu bildirimini karşı tarafa gerekli şekil şartlarıyla yapmaması da mücbir sebepten faydalanılmasına engel olabilir.

Buna göre, ekonomik hayatı derinden etkileyen Corona Virüs salgın hastalık olarak tanımlanabilse de sözleşmede yer alan hükümler kapsamında salgın gerekçesiyle mücbir sebepten faydalanmak isteyen tarafın; bütün alternatif çözüm denemelerine rağmen sözleşmenin ifasının imkansızlığını, uğradığı ve uğrayacağı zararları delilleri ile ortaya koyması ve sözleşme kapsamındaki belli bir sürede bildirim gibi şekil şartlarını yerine getirmesi gerekmektedir.

## **TÜRK BORÇLAR KANUNU (TBK) KAPSAMINDA İFA İMKANSIZLIĞI**

Eğer taraflar arasında yapılmış sözleşmede mücbir sebep hükümleri yer almıyorsa ya da mücbir sebepler tadadi olarak sayılıp salgın hastalık bu kapsama alınmamışsa, Corona Virüs Salgını kapsamında sözleşmesel yükümlülüğünü yerine getirmeyen taraf TBK'nın ifa imkansızlığı hükümleri kapsamında borcundan kurtulabilecek ya da borcunun uyarlanmasını talep edebilecektir.

TBK'nın ifa imkansızlığını düzenleyen 136 ve 137'nci maddeleri aşağıdaki gibidir:

### **“E. İfa imkânsızlığı**

#### **I. Genel olarak**

**MADDE 136-** Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşır, borç sona erer.

*Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder. Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır.*

*Borçlu ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmez ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür.*

#### **II. Kısmi ifa imkânsızlığı**

**MADDE 137-** Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle kısmen imkânsızlaşır, borcun sadece imkânsızlaşan kısmından kurtulur. Ancak, bu kısmi ifa imkânsızlığı önceden öngörülseydi taraflarca böyle bir sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, borcun tamamı sona erer.

*Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın borcu kısmen imkânsızlaşır ve alacaklı kısmi ifaya razı olursa, karşı edim de o oranda ifa edilir. Alacaklının böyle bir ifaya razı olmaması veya karşı edimin bölünemeyen nitelikte olması durumunda, tam imkânsızlık hükümleri uygulanır.”*

Görüleceğı üzere TBK'nın 136'ncı maddesi sözleşmenin imkansız hale gelmesi nedeni ile borcun tamamından, 137'nci maddesi ise kısmi imkansızlık kapsamında borcun bir kısmından kurtulmayı düzenlemektedir. Ancak bu hükümlerin tacirler için uygulanmasının özellikle tacirlerin basiretli davranma yükümlülüğü gereğı yargıda ne şekilde kabul göreceğı çok net değildir. Bununla beraber gerek Corona Virüs Salgınının daha önce görülmemiş derecede etkilere sebep olması gerekse de bu büyüklükte bir salgının normal şartlarda öngörülmesinin beklenmemesi gibi nedenlerle Corona Virüs Salgını kapsamındaki uyuşmazlıklarda yargının ifa imkansızlığı noktasında önceki görüşlerine göre daha mücbir sebep iddia eden taraf lehine kararlar verebileceğı kanatindeyiz. Elbette bu hükümler de her somut olay için ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulacak ve mücbir sebep ilan eden tarafın imkansızlık halini delilleri ile ortaya koyması gerekecektir.

Öte yandan TBK'nın aşırı ifa güçlüğünü düzenleyen 138'inci maddesi aşağıdaki gibidir:

### III. Aşırı ifa güçlüğü

**MADDE 138-** Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeven ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.

*Bu madde hükmü yabancı para borçlarında da uygulanır.”*

TBK'nın 138'inci maddesi her ne kadar borcun yerine getirilmesi imkansız olmasa da, yeni gelişen öngörülemez durumlar nedeniyle borcun ifasının borçluyu kendisinden beklenmeyecek şekilde zarara uğratması durumunda borçlular tarafından kullanılabilir bir müessesedir. Tabi ki burada da Corona Virüs Salgınının bütün sözleşmeler için aşırı ifa güçlüğüne sebep olduğu söylenemez ve her olayın kendi somut koşulları içerisinde değerlendirilmesi gerekir.

Bizim düşüncemiz Corona Virüs Salgını kapsamında mücbir sebep nedeniyle sözleşmenin feshinden ziyade aşırı ifa güçlüğü nedeniyle sözleşmenin yeni koşullara göre uyarlanmasının, hem ekonomik hayatın devamı açısından hem de daha kolay kabul görebilmesi nedeniyle daha uygun olduğu yönündedir. Aşırı ifa güçlüğü durumunda tarafların uzun sürecek mahkeme süreci ile uğraşmaktansa bu madde çerçevesinde sözleşmeyi kendi aralarında uyarlamaları uzun sürecek ihtilaflar nedeniyle ortaya çıkacak kayıpların da önüne geçecektir.

Saygılarımızla.